

RAPPORT

Til: Fylkesmannen i Trøndelag, landbruksavdelingen
Fra: Innovasjon Norge Trøndelag
Kopi:
Dato: 1. februar 2019
Vedrørende: Fylkesvise IBU-midler

RAPPORT OVER BRUKEN AV IBU-MIDLER I TRØNDELAG 2018

Bakgrunn

I Oppdragsbrev til Innovasjon Norge for 2018 (Landbruks- og matdepartementet), stilles det krav om rapportering innen 1. februar 2019 vedrørende bruken av midler til investering og bedriftsutvikling i landbruket i 2018. Rapporten skal vurdere virkemiddelbruken i forhold til regionalt næringsprogram.

Rammesituasjon

I 2018 ble det i tillegg til IBU-midlene, bevilget Stortinget som en engangsbevilgning, 75 mill. kroner til investeringsstøtte for landbruket. I tillegg kommer 20 % forskudd på 2019-rammen, ubenyttet ramme i 2017 samt frigjort tapsavsetning fra risikolån. Med dette ble Innovasjon Norge, Trøndelag for 2018 stilt til disposisjon følgende bevilgningsramme (i mill. kr) til investering og bedriftsutvikling (tilskudd):

IBU-midler, ordnær ramme 2018	72,65
Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket, engangsbevilgning	11,73
Forskudd på IBU-midler 2019	19,83
Overført IBU-ramme fra 2017	11,75
Frigjort tapsavsetning	3,12
SUM	119,08

I 2018 er det i alt innvilget **81,3 mill. kroner** i tilskudd til tradisjonelt jord- og hagebruk.

Videre er det innvilget **15,5 mill. kroner** i tilskudd/stipend til landbruksbaserte næringer. Det er i tillegg innvilget risikolån i 2 saker i 2018. Det er i den forbindelse er det gjort en samlet tapsavsetning på kr 47.000.

I 2018 er det mottatt 113 søknader om tilskudd til investeringer innenfor tradisjonelt jordbruk. Av disse er 102 søknader innvilget, 7 søknader avslått og 4 søknader er returnert. Søknader som ligger utenfor satsingsområdene i strategien og/eller er vurdert å ha vesentlige bedriftsøkonomiske svakheter er gitt avslag. Innenfor landbruksbaserte næringer er det gitt tilsagn i 54 saker og 2 avslag.

Innenfor tradisjonelt jordbruk er det gitt 102 tilsagn til finansiering av investeringer i driftsbygninger på gårdsbruk. En gjennomgang av de kostnadsoverslag som ligger til grunn

for tilsagn om investeringsstøtte i 2018, viser at IBU-midlene har bidratt til å utløse investeringer i driftsbygninger i fylket for til sammen **445 mill. kr.** Tilsvarende tall i 2017 var 428 mill. kr. Tabell 1 viser prosjektenes størrelsesfordeling:

Tabell 1: Størrelsesfordeling av kostnadsoverslag for prosjekt innvilget investeringstilskudd til tradisjonelt jordbruk

Kostnadsoverslag	Ant. saker	
	2018	2017
Over 4 mill. kr	44	43
2 – 4 mill. kr	34	36
1 – 2 mill. kr	19	21
Under 1 mill. kr	5	7
Sum	102	107

Fordelingen innen fylket framgår av tabell 2. Tabellen viser at antallet saker og samlet støtte innenfor tradisjonelt jordbruk, er størst i Steinkjer, Levanger, Melhus og Indre Fosen. Innenfor landbruksbaserte næringer er det behandlet 56 saker. Av disse er 54 saker innvilget. Tabell 2 viser at flest saker til landbruksbaserte næringer er innvilget i Steinkjer og Levanger. Høyest samlet tilskuddsbeløpet er gått til Overhalla.

Oversikten viser store forskjeller mellom kommuner mhp. søkningen til IBU-ordningen. Tallene må imidlertid vurderes i forhold i antallet aktive driftsenheter (gårdsbruk i drift) i en kommune. Videre vil det i kommuner med et relativt lavt antall aktive driftsenheter, kunne være store årwise forskjeller.

Tabell 2: Fordeling av IBU-saker mellom kommunene

Kommune	Tradisjonelt jordbruk			Landbruksbaserte næringer		
	Tilsagn		Avslag	Tilsagn		Avslag
	Beløp (i 1000 kr)	Ant. saker	Ant. saker	Beløp (i 1000 kr)	Ant. saker	Ant. saker
Agdenes	1175	3	0	145	1	0
Bjugn	0	0	1	0	0	0
Flatanger	800	1	0	0		0
Fosnes	0	0	0	70	1	0
Frosta	0	0	0	0	0	0
Frøya	0	0	0	0	0	0
Grong	2940	4	0	800	2	0
Hemne	0	0	0	105	1	0
Hitra	0	0	0	0	0	0
Holtålen	1900	2	0	75	1	0
Høylandet	2750	3	0	0	0	0
Inderøy	2600	2	0	1370	3	0
Indre Fosen	5045	6	0	0	0	0
Klæbu	1300	1	0	0	0	0
Leka	0	0	0	0	0	0
Levanger	7500	8	0	1200	4	1
Lierne	0	0	0	1030	2	0
Malvik	3590	4	0	0	0	0
Meldal	2625	4	0	0	0	0
Melhus	5050	6	3	950	3	0
Meråker	0	0	0	70	1	0
Midtre Gauldal	900	2	1	0	0	0
Namdalseid	3100	3	0	0	0	0
Namsos	2000	2	0	0	0	0
Namsskogan	0	0	0	0	0	0
Nærøy	0	0	0	0	0	0
Oppdal	3560	5	0	170	1	0
Orkdal	2000	2	0	257	1	0
Osen	1150	1	0	0	0	0
Overhalla	1830	3	0	1500	2	0
Rennebu	1200	3	0	215	1	0
Roan	0	0	0	120	1	0
Røros	2058	3	0	421,5	2	0
Røyrvik	0	0	0	410	2	0
Selbu	4673	6	1	0	0	0
Skaun	0	0	0	0	0	0
Snillfjord	1100	1	0	0	0	0
Snåsa	0	0	0	315	3	0
Steinkjer	7650	10	0	920	6	1
Stjørdal	3000	4	0	1085	3	0
Trondheim	742	2	1	50	1	0
Tydal	1400	1	0	370	2	0
Verdal	3450	5	0	1475	2	0
Verran	1400	2	0	925	2	0
Vikna	0	0	0	970	2	0
Ørland	0	0	0	105	1	0
Åfjord	2800	3	0	150	1	0
Fylket	0	0	0	250	2	0
SUM	81288	102	7	15523,5	54	2

Fordeling i forhold til prioriterte områder

Regionalt næringsprogram for Trøndelag 2018 synliggjør 7 tiltaksområder for midlene til investering og bedriftsutvikling i landbruket:

- Rekruttering, kompetanse, innovasjon, forskning og utvikling
- Volumproduksjoner mat
- Skog og trebruk
- Miljø, miljø og fornybar energi
- Matspesialiteter og landbruksbasert reiseliv
- Inn på tunet
- Bygde- og næringsmobilisering

Innen volumproduksjoner mat er det utpekt følgende hovedprioriteringer:

- Økt volum og verdiskaping innenfor grovfôrbaserte husdyrproduksjoner i hele fylket.
- Økt volum og verdiskaping innenfor potet, frukt, bær- og grønnsaksproduksjon i områder med gode forutsetninger
- Økt volum og verdiskaping fra økologisk produksjon innenfor de samme produksjonene.
- Generelt må det tas hensyn til markedsutviklingen og prognosene

Tradisjonelt landbruk

Fordelingen av tilsagn innenfor tradisjonelt jordbruk viser at av totalt 102 saker er det innvilget finansiering til 65 saker for investeringer innenfor melkeproduksjon. Det ble gitt tilsagn om støtte til 5 aktive melkesamdrifter (5 saker). To av disse var nyetableringer.

Videre er det innvilget finansiering til 29 saker innenfor storfekjøttproduksjon hovedsakelig basert på ammekyr, 6 saker innenfor sauehold og 2 saker innenfor potet/grønnsaker/bær. Bevilgningsrammen er med dette i det vesentligste fordelt til investeringer innenfor grovfôrbasert husdyrhold samt noe innenfor grøntnæringen.

Utløsende effekt av IBU-midlene framgår av tabell 3.

Tabell 3: Investeringer i tradisjonelt jordbruk med finansiering fra IBU-midlene

	2018	2017
Sum investeringer (mill. kr)	445	428

Dette er et mål på de investeringene som IBU-midlene bidrar til å utløse. Tabellen viser at de samlede investeringene som innvilges finansiering med IBU-midler, økte noe i 2018 i forhold til 2017 samtidig som antallet saker er noe lavere i 2018 enn foregående år. Dette tilsier kostnadene pr. prosjekt i gjennomsnitt er høyere i 2018 enn foregående år.

Etterspørselen og bruken av IBU-midlene gir ikke noe komplett bilde av investeringsaktiviteten i landbruket. Nasjonale retningslinjer har siden 2013, i liten grad prioritert fjørfehold og svinekjøttproduksjon for investeringsstøtte pga. ubalanse i markedet. Investeringer for disse produksjonene vil således ikke omfattes av denne oversikten. For de grovfôrbaserte produksjonene er det imidlertid grunn til å anta at det vesentligste av større bygningsinvesteringer er delfinansiert med IBU-midler.

For investeringer med IBU-finansiering var det størst investeringsomfang innenfor melkeproduksjon. For melkeproduksjon var de samlede investeringer med IBU-finansiering i 2018 på 340 mill. kr. Tilsvarende ble det i 2017 investert for 249 mill. kr. For storfekjøtt (i hovedsak ammeku) ble det i 2018 gitt tilskudd til byggeprosjekt med en samlet kostnad på 90 mill. kr. Tilsvarende i 2017 var 133 mill. kr.

Tallene viser med dette at det i 2018 har skjedd en økning i investeringene i melkeproduksjon mens det for storfekjøttproduksjon har skjedd en nedgang. Det er vanskelig å peke på klare årsaker til denne utviklingen. Melkeproduksjon er fortsatt preget av høye priser på både kjøp og leie av melkekvoter. Det er grunn til å anta at kvoteprisene kombinert med lite tilgang på melkekvoter, legger en demper på investeringslysten i melkeproduksjon. Når det likevel har skjedd en såvidt betydelig økning (nærmere 90 mill. kr) er det grunn til å anta at dette har sammenheng med et ønske/behov for å fornye og modernisere driftsapparatet. Et ønske om å anskaffe melkerobot for å forenkle arbeidshverdagen, synes å være en sterk driver i mange investeringsaker i melkeproduksjon. Investering i melkerobot representerer en relativt betydelig kostnad og har derfor vært mest aktuell i større melkebruk med en årlig produksjon på over 300 tonn melk. Det siste året har det imidlertid vært en tendens til å investere i melkerobot også for melkebruk med en lavere produksjon. En gevinst i form av å kunne ha mer fri på kvelder og i helger, synes å kompensere for de økte kostnadene.

Innen storfekjøttproduksjon har det gjennom investeringer for ammeku, over flere år vært bygd opp betydelig økt produksjonskapasitet. Et underskudd av storfekjøtt i det norske markedet, har åpnet for dette. Det går imidlertid relativ lang tid fra en investering i en driftsbygning for ammeku resulterer i kjøttleveranser ut i markedet. Det er således usikkerhet knyttet til størrelsen på samlet produksjonskapasitet er innen storfekjøttproduksjon. Denne usikkerheten kombinert med at underdekningen av storfekjøtt er redusert, har resultert i at markedsregulator i begrenset grad mener det er markedsrom for ytterligere økt kapasitet innen storfekjøttproduksjon. Det er grunn til å anta at dette har påvirket interessen for å investere for ammeku i 2018.

Landbruksbaserte næringer

Innenfor landbruksbaserte næringer er det generelt et stort mangfold med hensyn på hvilke typer næringer som er innvilget støtte. Det er i alt gitt 54 tilsagn i 2018. Det interne rapporteringsverktøyet har ikke muliggjort å innhente oversikt over sakene fordelt på næringskoder. En kvalitativ vurdering tilsier imidlertid at et stort flertall av sakene ligger innenfor satsingsområdet *Matspesialiteter og landbruksbasert reiseliv*. I tillegg er det flere saker innenfor satsingsområdet *Inn på tunet*.

Støtteutmåling

Fram t.o.m. 2017 har regionale retningslinjer i relativt detaljert grad regulert støtteutmålingen for IBU-midlene. For 2017 var øvre tak for investeringsstøtte på kr 900.000 pr. sak. i Sør-Trøndelag og kr 1.000.000 pr. sak i Nord-Trøndelag. Med disse begrensningene har støtteutmålingen vært mer sjablonmessig begrenset av maks. støtteprosent og støttetak.

For 2018 er imidlertid de nasjonale begrensningene for støtteutmåling lagt til grunn med et øvre tak for investeringstilskudd på kr 2.000.000 pr. sak. Med denne endringen er utmålingen av støtte i større grad gått over til å skje etter Innovasjon Norges generelle retningslinjer. Det er gjennomgående gjennomført en investeringsanalyse med internrenteberegning som et verktøy, for å beregne nødvendig støttenivå. Med dette er utmålingen av støtte i større grad blitt tilpasset behovet i hver enkelt sak (utløsende effekt). I denne sammenhengen må det også nevnes at det gjennomsnittlige støttenivået pr. sak innen tradisjonelt jordbruk er økt fra kr 675.000 i 2017 til kr 797.000 i 2018.

Sammenfatning

Samlet viser oversikten over bruken av IBU-midler i 2018, at tilsagnene i stor grad er gitt i samsvar med prioriteringene i den regionale næringsstrategien. Den største delen av midlene er tildelt prosjekt innenfor de prioriterte områdene.

Det mest typiske for 2018 er en økning i investeringene innen melkeproduksjon i Trøndelag. Økningen er på 37 % i forhold til foregående år.